

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Vita Et Honestate Canonicoꝝ, Et Alioꝝ
Ecclesiasticorꝝ Specvlꝝ**

Langhe-Cruys, Johan

Duaci, 1587

Adulterij pœnæ. cap.xiii.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63733)

C A P. XIII.

Dicitur describens Moyſi^a, quales ſuos vellet eſſe ſacerdotes: ſancti, inquit, erunt Deo ſuo; & non polluent nomen eius. Incenſum enim Domini, & panes Dei ſui offerunt, & ideo ſancti erunt. Omnis, qui habuerit maculam de ſemine Aaron ſacerdotis, non audeſt offerre hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo, quia contaminare non debet ſanctuarium meum. Qui autem adulter eſt, ut ſapientiſſimus ille Salomon filium ſuum, iudicium, inquit^b, propter cordis inopiam perdet animam ſuam: Turpitudinem, & ignominiam congregabit, & opprobrium illius non delebitur, quia zelus, & ira non parcat in die vindictæ, nec acquieſcet precibus, nec ſuſcipiet pro redemptione dotis poenitentia. Quapropter Dominus præſcribens filiis Iſrael præcepta, & iudicia: Si dormierit, inquit, vir cum uxore ſua, morte morietur, id eſt, adulter, & adultera, ſuſcipientes malum de Iſraël^c. Filij autem adulterij damnatio ſunt Deo, & in conſummatione erunt, & in quo thoro ſemen exterminabitur. Et ſiquidem longe vitæ erunt, in nihilum computabuntur, & ſine honore erit nouiſſima ſenectus eorum. Et, ſi celerius deſiderauerint, non habebunt ſpem, nec in die agnitionis allocutionem, ſeu ſolacium. Nationes enim iniſtæ ſunt conſummationis^d. Atque hæc eſt poena, quam Deus contra adulteros in veteri teſtamento promulgauit.

Caritas verò à diſcipulis ſuis, & in ſe credituris animam requiritens vitæ ſanctimoniã, & innocentiam: **A**ntiſ, inquit^e, quia dictum eſt antiquis: non mœchatus eris: Ego autem dico vobis, quia omnis, qui videt mulierem ad concupiſcendam eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo^f. Et D. Paulus Corinthiis ſcribès: **N**on ſcitis, inquit, quia iniqui regnum Dei non poſſident? Nolite errare, neque fornicarij, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores regnum Dei poſſidebunt: ſed pars eorum erit in ſtagno ignis & ſulphure^h. Vnde B. Clemens Papa martyr Petri diſcipulus ad Iacobum fratrem Domini ſcribit: **Q**ui cum certa quædam præcepta regedi eccleſiam

F f v dedif.

^a *Leuit. 21. cap.*

^b *Proverb. 6. cap.*

Pœna in veteri teſtamento contra adulteros decreta. c Deuter. 22. cap. & Leuit. 20. cap.

^d *Sapient. 3. cap.*

^e *Matth. 5. ca.*

^f *c. ſi cui de peccat. diſt. 1. & Iuo 8. par. decret. cap. 104. g. i. ſt. 1. cap. 6. & c. qualis. 30. q. 5. h. Apoc. Ioan. cap. 10. i. Clem. epist. ad Iacob.*

dedisset: Et ad te quidem, inquit, qui prae, illis
monita, & his similia. Ad presbyteros vero simili.
Ante omnia, vt pudicitiae studentes, adolefcenti-
ptijs iungant, quò calorem feruentis aetatis concupiscentiam
lege praeueniant. Sed ne in prouectioribus quidem
ram habere huiusmodi negligant, quia in multitudine
cum senuerit corpus, concupiscentia viget. Vnde
ergo fornicationis labes (occasione accepta) tam
venenum pessimum serpat in vobis cauere, & con-
tinere necessarium est, ne quod in vobis, adultere
tum calefeat incendium. Et quid in omnibus
adulterio grauius? Secundum namque in peccato
locum, quoniam quidem primum illi habent, qui
errant à Deo etiam si sobrij vixerint. Propter hoc
o presbyteri, ecclesiam excolite, & ad ornatum
Christi ad pudicitiam. Sponsam autem dico
ecclesiam congregationem, quae si pudica inuenerit
à sponso suo ingentibus ab eo donis, & munusculis
norabitur, & vos velut ministri sponsae, & amici
si ingenti gaudio, & laetitia perfruemini. Si vero
sa haec reperta fuerit commaculata peccatis, ipse
dem tanquam indigna non tradet regalia
vos autem poenas dabit, si forte per vestram
gentiam, vel desidiam obreperit contagio sacrae
ti. Idcirco ante omnia sobrietatis, & pudicitiae
tudinem gerite. Valde enim apud Deum graue con-
ducitur fornicatio, cuius species sunt quidem plures
veruntamen prima species adulterij est, virum propria
vxore solummodo non esse contentum, & malitiam
non proprio tantum seruare se viro. Si ergo carnis
rit quis, potest & humanus, & misericors deus
quod & ipse aeternam à Deo misericordiam
quatur. Sanè sicut adulterij venenum cunctis ma-
niciosius est, ita amor fraternus, & charitatis
boni fastigium tenet. Et ideo diligite omnes
vestros, & cum religione, ac misericordia
ad omnes.

Constantinus vero Imperator animaduertens hoc
adulterij scelus adeò esse graue, ac ipsa natura de-
le, in primisque societati humana, & praefertim

*Fornicatio ve-
nenum pesti-
mum.*

*In omnibus pec-
catis adulterio
nihil est gra-
uius.*

*a c. quod in
omnibus 12. q.
7. luo 8. par.
decret. cap. 99.*

*Presbyteri so-
brietatis, &
pudicitiae ante
omnia curam
gerant.*

inuenitiosum^a, quodque illius iniuria (qua perfo-
riti aseri nulla potest grauior^b) non modo maritum
cuique totam familiam conspurcet, sed etiam adul-
teri adulteraque gentem dedecoret, atque evertat^c,
popula lege sanxit^d; adulteros tanquam sacrilegos
populum violatores, gladio puniri oportere. Et li-
tina alijs criminibus publicis, quae sanguinis poenam
merent, transgredere quis, vel pacisci possit, de adul-
terio vero non potest^e: Sed utinam haec lex iam diu di-
ligenter & rigoroſe obseruata fuisset, non tanta nunc
delectemur flagella.

Quia ad arcendum, & proſtigandum turpe hoc &
abominandum crimē ab ordine ecclesiastico iure pon-
tifico constitutum, & receptum est; ut clericus adul-
teris exponatur ab officio, & in monasterium toto tem-
pore vitae suae detrudatur, vel carceri includatur^f. Cae-
terum, quia iure civili permittitur^g, ut si quis ei,
quem suspectum habet de sua vxore ter in scriptis de-
moneſtaret sub praesentia trium testium fide digno-
rum, & post inuenerit eum conuenientem vxori suae
in domo sua, vel vxoris, vel adulteri, vel in popinis,
aut in suburbanis, sine periculo eum perimat. Si ali-
quid inueniat, tribus testibus conuocatis tradat eum iu-
dici, qui nulla alia ratione qua sita habet puniendi li-
centiam. Si tamen in sacro oratorio colloqui inue-
niatur, post tres, ut dictum est, denuntiationes; li-
cet maritus vnaſque personas defensori Ecclesiae tra-
dat, aut alijs clericis, ut ad eorum periculum diui-
duntur, donec iudex cognoscens hoc, mit-
tat Episcopo ciuitatis, quatenus ei isti tradantur,
ut doceant subire tormentum, ut nuntietur per eum
ad praesidem provinciae, qui secundum leges poenam
imponat legitimam. Quare vehementer cauendum
est omnibus clericis, ne nimiam cum mulieribus
conuiculis familiaritatem ineant: Nam & canones
pernunt^h; ut si quisquam sacerdotum, id est
presbyter, diaconus, subdiaconus, de quacum-
que crimine fornicationis suspectus post pri-
mam, secundam & tertiam admonitionem inuenia-
tur fornicari, & aliquo modo conuersari cum ea,
excom-

a. quid in om-
nibus. 22. q. 7.
c. 1. d. st. di. c.
ut clericorum.
de vit. & bon.
cler. l. probru.
ff. de verb. si-
gnif. authen.
denup. Laclat.
de iur. Dei. cap.
22. & de falsa
rel. lib. 1. c. 10.
b. l. codicillis.
c. matre. et ibi
Bald. & alii.
ff. de legat. 2.
c. Philo in lib.
de dec. praecip.
d. l. quamuis.
C. ad leg. Iul.
de adult.
e. l. transige. C.
de transacione.
f. c. si quis cle-
ricus. dist. 81.
glos. in c. lator.
2. q. 7. et ibid.
Archid. Pa-
nor. & alij. in
c. ut clericus.
de vit. & bon.
cleric. & in c.
peruenit. de a-
dult. H. st. i.
in Sum. de a-
dult. h. qua
pena sit impo-
ni. Panor. in c.
tue. de pena.
g. authen. si
quis ei. C. ad
leg. Iul. de a-
dult. Iuo par.
8. decret. cap.
m. & n.
h. c. si quisqua
de colab. cler.
& mil.

excommunicationi subdatur, foemina vero canonice
iudicetur. Nec ille compellendus est ad Sedem Apo-
stolicam venire, qui in clericum cum vxore, maritus
re, vel filia propria turpiter inuentum manus suavitatis
violentas.

*a c. si vero, de
seni, ex. com.*

Etenim inter omnia foedera humana nullum
est firmitus, nullum Deo gratius, nullum deinceps
conciliandam amicitiam, & ad societatem huma-
nuendam commodius, & magis necessarium, quod
dus thori connubialis. Hoc enim illud est, quod
in paradiso inter Adam, & Euan constitutum.

b Genes. 2. cap.

Quam ob rem relinquet homo patrem suum, ma-
trem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in
vna. Eiusque institutionem Christus committens
interrogatus à Phariseis, si liceret homini
vxorem suam, quacumque ex causa: Non legitur
quit, quia qui fecit hominem ab initio, masculum
foeminam fecit eos? & dixit, propter hoc dimittet
mo patrem, & matrē, & adhærebit vxori suæ, &
duo in carne vna? Itaque iam non sunt duo, sed
vno. Quod ergo Deus coniunxit, homo non
separat.

*c Matth. 19.
cap. 6. v. 35.
q. 10.*

Dicunt illi: Quid ergo Moy sēs mandauit dari
repudij, & dimittere? Ait illis: Quoniam Moyses
duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere
vestras; ab initio autem non fuit sic. Dico autem
vobis, quia quicumque dimiserit vxorem suam, nisi
causationem, & aliam duxerit, mœchatur. Vnde
evidenter quàm graue, & abominandum fraus
per quod connubiale illud foedus à Deo coniunctum
insolubile, Deus solui permiserit, & adulterij
ma, & turpissima morte sacra lege occidēdos
dauerit, atque hanc Domini sententiam post
Christiana religione legum comprobauit aucto-
ritate supra à nobis demonstratum est.

Et licet multo maioris opprobrij sit, qui post
euangelium, quàm qui sub lege veteris testamenti
fornicatur, & adulterium committit, quia membra
Christi, facit membra meretricis, & non
modo reum stupri arguit, sed sacrilegij scelere
condemnat. Hoc tamen tempore infelicissimo
Da

*d. Orig. in 1.
cap. Iosue hom.
9. et luo 8. par.
decret. cap. 310.*

Dimitterius in praxi sua criminali^a deplorat, apud
 quosdam iudices tam parui fiunt adulteria, vt quasi pa-
 nis insit sceleris, & quasi peccata sint leuiuscula
 hoc, quod sunt frequentia, & à multis citra conscien-
 tia humanam perpetrata, & hinc fit, vt vitia, quæ se ue-
 nitiam merentur punitionem, neglecta, & quasi im-
 puna relinquantur, cum tamen Deus ea seuerissime
 puniat, & puniendi esse decreuerit, atque sanxerit.
 Adco, vt noli per acerbam punitionem populus ab adul-
 terio se coerceat, Deus sinet nobis euenire discordias,
 bella, schismata, pestes, aliaque morborum genera in-
 fligat. Quæ omnia hoc tempore nobis euenisse, nostris
 oculis vidimus, & corpore sensimus. Si Deo optimo
 maximo ita visum fuisset, vt suam ultionem tulisset
 tantum se sceleratos, & in huiusmodi adulteria dissimu-
 lantes iudices; qui sua negligentia dictorum malorum
 sunt auctores; & non in communem, & inculpatam
 plebem, æquius & vigilantius per acres punitiones,
 ad uitium frequentiam compescerent. At enim, vt
 Superius inquit^b, quia non profertur citò contra malos
 sententia, absque timore vllò filij hominũ perpetrant
 mala. Carent igitur iudices, potestatem suam à Deo
 habentes, vt quæ lex diuina pariter, & humana iubent,
 tota viribus adimpleant, neque diuina ipsis commissa
 potestate, & auctoritate abutantur in suam, suorumque
 laborum perniciem, & damnationem æternam; eo-
 rumque oculis & menti perpetuò obuersetur insigne
 illud dictum Sira: oculis: Ignoscendo nocentibus, inno-
 centium salutem custodire nõ posse. Et illud Licurgi^c:
 Inuicem remissione, improborum studia ad peccan-
 dum excitari.

^a cap. 89.

*Cur adulteria
 nunc confentan-
 tur peccata le-
 uia.*

*Hæc propheta
 iam adimpleri
 videtur.*

^b Eccl. 8. ca.

^c Damhoud. in
 praxi criminis.
 cap. 150.

Quæ incestus, eiusque pœna.   C A P. X V.

Quemadmodum verò adulterij malum vincit
 fornicationem, secundum Augustinum; ita adul-
 terium vincitur ab incestu^d. Est autem incestus
 cognationum, vel affinium abusus^e; vt si quis reli-
 quæ fratris (quæ penè prius soror extiterat) carnali
 concubine polluerit; si quis frater germanam vxorem
 accepit; si quis nouerçã duxerit; si quis consobrinã,
 sobri-

^d c. adulterij.
 32. q. 7.
^e c. lex illa. 36.
 7. 1.